

Список використаних джерел:

1. Воловик А. Педагогіка дозвілля [Текст]: підручник / А. Воловик, В. Воловик. – Харків : ХДАК, 1999. – 332 с.
2. Яременко Н.В. Дозвіллезнавство: навчальний посібник / Н.В. Яременко. – Фастів: «Поліфаст», 2007. – 460 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНИХ КАРИКАТУР У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ У КУРСІ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Веркалець Т.Я.
(Полтава, Україна)

Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти зазначає: «Метою освітньої галузі «Суспільствознавство» є особистісний розвиток учня, формування його соціальної і громадянської компетенцій шляхом засвоєння різних видів соціального досвіду, що складається із загальнолюдських, загальнокультурних та національних цінностей, соціальних норм, громадянської активності, прийнятої в суспільстві поведінки, толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій і різних думок.

Результатом навчання стають набуті учнями вміння та навички, досвід різних видів діяльності, знання, ціннісні орієнтири, у своїй сукупності вони складають набір компетентностей.

В сучасній методиці розрізняють такі основні історичні компетенції: хронологічна, просторова, інформаційна, мовленнєва, логічна, аксіологічна. Важливо пам'ятати, що тільки взаємодія даних компетенцій визначає успішність навчання. Тому, при виборі методів та прийомів навчання слід враховувати саме цей принцип – взаємодія.

Використання методу історичної карикатури дозволяє гармонійно поєднати формування різних компетенцій в рамках одного уроку. Часто вчителі в процесі роботи з даним джерелом інформації обмежуються виключно методом оглядової візуалізації, при цьому повністю ігнорують змістову частину самої карикатури. Насправді, карикатура може стати наскрізною змістовою лінією всього уроку. Головне, дотримуватись правильного алгоритму роботи з даним видом історичного джерела.

Узагальнивши досвід роботи П. Мороза [1], О. Пометун [2], А. Фірцева [3]. Можна запропонувати універсальний алгоритм аналізу карикатури:

1. Опис.
2. Інтерпретація.
3. Аналіз.
4. Історична емпатія.

Кожна із запропонованих складових алгоритму деталізується змістовими питаннями відповідно до обраної карикатури.

Розглянемо дію даного алгоритму на прикладі карикатури «Щасливий шлюб».

«Щасливий шлюб» [4]

Курс: Всесвітня історія 10 клас.

Тема: Міжнародні відносини 30-х роках ХХ ст. Політика стримування агресора. Дане джерело може бути використана як при вивченні питання «Аншлюс Австрії», так і підчас етапу узагальнення матеріалу з теми «Політика умиротворення агресора».

Опис карикатури:

- Опишіть персонажів.
- За допомогою яких художніх символів створені ці образи.

Інтерпретація:

- Назвіть приблизний час створення даної карикатури.
- Якій події вона присвячена?
- Чи пізнаєте ви персонажів? Чому ви зробили такий висновок? Визначте, яку роль відігравали дані персонажі в подіях, що передували появі даної карикатури.
- Визначте символи, що використав автор. Чому, на вашу думку, він зупинився саме на них?
- Чи принижує дана карикатура персонажів зображених на ній?
- Яке ставлення до персонажів – позитивне чи негативне – демонструє карикатура?

Чи згодні ви з такою інтерпретацією історичної події?

- Яку ідею хотів донести до нас автор? Охарактеризуйте політичну позицію автора.

Аналіз карикатури:

- Що вам відомо про події зображені на карикатурі?
- Яка головна ідея даної карикатури? Що саме вона висміює? (зовнішність політичного діяча, його поведінку, політичне явище чи подію)
- Приблизником якої політичної ідеології є автор карикатури? Чому ви зробили такий висновок.
- Чи згодні ви з позицією автора в інтерпретації даної події? Свою відповідь обґрунтуйте.

Історична емпатія:

- Уявіть себе мешканцем Австрії 1938 року, опишіть Ваше ставлення до даної події.
- Уявіть себе мешканцем Німеччини 1938 року, опишіть Ваше ставлення до даної події.

У результаті розкриття даних змістових питань вчитель здійснює формування хронологічної, просторової, інформаційної, мовленнєвої, логічної, аксіологічної компетенцій. Важливо, що даний процес відбувається гармонійно і в рамках роботи з одним видом історичного джерела.

Для ефективного використання карикатур на уроках історії учням необхідно надати можливість застосувати цей алгоритм кілька разів на заняттях під керівництвом вчителя, перед тим як вони зможуть використовувати його самостійно. Дотримання такого детального алгоритму допоможе виробити в учнів відповідні навички, спостережливість, увагу, критичне мислення що вкрай необхідне при аналізі та інтерпретації різних видів історичних джерел.

Отже, використання історичної карикатури на уроках історії формує навички роботи з різними видами візуальних джерел та сприяє гармонійному формуванню основних предметних компетенцій.

Список використаних джерел:

1. Мороз П. карикатура як історичне джерело: методика роботи в умовах дослідницького навчання // Історія і суспільствознавство в школах України. – 2012. – №11. – С. 26–32.
2. Пометун О. Методика навчання історії в школі: [посібник] / Пометун О.І., Фрейман Г.О. – К.: Генеза, 2009. – 327 с.
3. Фирцев А.В. В зеркале карикатуры. Методика использования сатирических рисунков на уроках истории // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.openclass.ru.
4. Карикатура «Щасливий шлюб» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://latimesblogs.latimes.com/thedailymirror/images/2008/03/15/1938_0315_cartoon.jpg